

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Esitysluonnoksessa on useita uudistuksia, joiden tarkoituksena on vahvistaa lukiokoulutuksen ja lukio-opiskelijoiden asemaa. Luonnos sisältää useita lakimuutoksia, joilla on suoraan tai välillisesti vaikutuksia myös muihin menossa oleviin lakimuutoksiin, kuten perusopetuslakiin (mm. tuen uudistus). Huolellinen sisällöllinen ristiin tarkastelu olisi erittäin tärkeää, kuten myös lakimuutosten voimaan astumisten aikataulutusten osalta.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Lähtökohtaisesti huomion kiinnittäminen lukiossa annettavaan oppimisen tukeen ja erityisopetukseen on kannatettavaa. Oppivelvollisuuden laajeneminen on tuonut suurta vaihtelua opiskelijoiden taitotasoihin. Olisi ensisijaisen tärkeää, että oppimisvaikeuksia pystyttäisiin ennaltaehkäisemään, tunnistamaan ja tukemaan jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja että lukion erityisopetus säilyy kaikkien lukio-opiskelijoiden oikeutena tasavertaisesti. Lisäksi olisi tärkeää muistaa, että lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärästä, jotta koulutuslupaus nuorille ei ole epärealistinen. Tähän liittyen samanaikaisesti on valmistelussa esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen uudistaminen. Näin ollen on ensisijaisen tärkeää huomioida eri lakien valmistelussa lakien sisällöllinen ristiin tarkastelu, kuitenkin huomioiden kunkin koulutusmuodon omat erityispiirteet ja erityisesti nivelvaihesiirtymiset eri koulutusmuotojen välillä. Yhteneväinen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle olisi hyvä lähtökohta valmistelulle, jotta oppimisen tuki muodostaisi jatkumon eri koulutusmuotojen välillä. Ehdotuksessa mainittu tiedonsiirto perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä on hyvä. Sen sijaan hallinnollinen päätös oikeudesta erityisopetukseen ei ole tarpeellinen, koska se lisää erityisopettajan kirjaustyötä ja on suoraan pois nuorten saamasta erityisopettajan tuesta.

Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna rahoitusjärjestelmän tulee taata riittävät taloudelliset resurssit toteuttaa lain mukaista oppimisen tukea ja erityisopetusta lukiossa, joissa tuen tarve on suuri. Siksi lukion erityisopetukseen on kohdennettava pysyvä rahoitus.

Pätevien erityisopettajien saatavuus on valtakunnallisesti erittäin heikko. Tähän tulisi kiinnittää huomiota koulutuspolitiikassa.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Lähtökohta, että lukiokoulutuksen saavutettavuuteen liittyviin uhkiin vastattaisiin rahoitusjärjestelmän uudistamisella, on kannatettavaa. Tämä konkretisoituu Konneveden kaltaisissa kunnissa, joissa nuorten ikäluokkien pieneneminen on todellisuutta. Siten periaate olosuhdetekijöiden huomioiminen rahoituksen määräytymisessä on kannatettava.

Nyt ehdotetuissa lukiokoulutuksen rahoitusperusteissa tulisi huomioida seuraavia asioita ehdotusta paremmin:

- Rahoitusmallin tulisi mahdollistaa riittävä rahoitus tosiasialliseen syrjäisyyteen perustuen; esim. Konnevedellä järvisedulla todelliset etäisyydet kuntakeskukseen ovat huomattavasti pidempiä, kuin linnun tietä mitattuna. Eli syrjäisyyssluvun määräytymisen perusteiden tulisi huomioida nämä tosiasialliset etäisyydet. Jos syrjäisyysehto tai vähemmistökielikriteeri ei täyty, alle 200 opiskelijan lukiossa yksikköhinnan korotus puolittuisi nykyisestä.
- Yleisesti ottaen rahoitusjärjestelmän tulisi mahdollistaa tarkoituksenmukaiset ratkaisut saavuttavuuden varmistamiseksi. Rahoitusmallin tulisi esim. mahdollistaa oppilas- ja opiskelijamäärien vähetessä koulutuksenjärjestäjien välinen yhteistyö nykyistä laajemmin.
- Huoli Konneveden lukion kaltaisen lukioiden säilymisen puolesta on suuri. Vaikka saavutettavuuden näkökulmasta tarkasteltuna voi näyttäytyä siltä, että lähimpiin lukioihin on kohtuullinen matka, tosiasiallisesti lähes olemattomat julkiset kulkuyhteydet eivät tosiasiallisesti mahdollista lukiokoulutuksen saavutettavuutta kuntamme lukioikäisille nuorille.
- Yhteys perusopetuksen ja lukion välillä Konneveden kaltaisissa pienissä kunnissa on välttämätön. Perusopetusta ja lukio-opetusta annetaan yhteisillä opettajaresursseilla, yhteisissä tiloissa sekä yhteisiä koulukuljetuksia hyödyntäen. Jos rahoitus ei mahdollista tätä yhteistyötä, eli lukion rahoitus pieneni oleellisesti, perusopetuksen saavutettavuuden heikentymisen uhka lisäänty merkittävästi.
- Lukiokoulutuksen keskimääräiset yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuvien valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Koulutuksen järjestäjäkohtaiset yksikköhinnat lasketaan lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan pohjalta. Valtio vähentää kuitenkin keskimääräisestä yksikköhinnasta rahoituslain 23 b §:n mukaisen euromäärän, joka on tällä hetkellä 996,13 €/opiskelija eli tänä vuonna yli 100 milj. euroa. On tärkeää, että koulutuksen järjestämistä ja sivistyksellisiä oikeuksia uhkaava rahoitusleikkaus lukiokoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta on poistettava.

Lisäksi menossa olevan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelutyön tulisi kuntien näkökulmasta kulkea jo aiemmin mainitussa synkroniassa tämän lain valmistelun kanssa.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Oikeus englanninkielisen yo-tutkinnon suorittamisen luvanvaraisuus on kannatettavaa. Kannatettavaa kotoutumisen ja integraation näkökulmasta on myös se, että lainsäädäntö mahdollistaa osan opetuksesta suomen tai ruotsin kielellä. Lakiesityksessä kirjatut rajaukset ovat myöskin perusteltuja ja tukevat lainsäädännön alkuperäisesti tarkoittaman kohderyhmän sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista.

Hyvä asia on myös se, että opiskelijavalintaan liittyen koulutuksenjärjestäjällä on toimivalta päättää oppilaaksi ottamisen kriteereistä. Kuitenkin on tarpeen tukea koulutuksen järjestäjiä mm. siinä, miten kielitaitoa voisi yhdenmukaisesti arvioida.

Englanninkielinen lukiokoulutus tulee todennäköisesti kalliimmaksi, kuin kansalliskielinen lukiokoulutus. Tämä tulisi huomioida rahoituksessa. Haasteena voi olla myös englanninkielisen opiskelumateriaalin saatavuus ja kustannukset sekä englannin kielellä opettamaan pystyvän kelpoisen henkilöstön saatavuus.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Lähtökohtaisesti esitys on kannatettava. Taito- ja taideaineiden koe ylioppilastutkinnossa laajentaisi kokelaiden mahdollisuuksia osoittaa lukion oppimäärään liittyvää osaamistaan. Mikäli musiikin, liikunnan ja kuvataiteen lukiodiplomeista tulisi ylioppilastutkinnon koesuorituksia, tulisi niiden vaatavuustaso olla samalla tasolla muiden ylioppilastutkinnon kokeiden kanssa. Huolta aiheuttaa se, miten varmistetaan, että kaikilla lukiokoulutuksen järjestäjillä on yhdenvertaiset ja tosiasialliset mahdollisuudet ohjata taito- ja taideaineiden lukiodiplomissa tarvittava osaaminen. Lisäselvennyksiä linjauksiin liittyen opettajien työaikaan ja korvauksiin on tarpeen saada. Koulutuksen järjestäjien erilaiset valmiudet huomioida ja mahdollisuudet koetilanteiden järjestämiseen (mm. koetilojen erilliset varustamiset ja tilojen muun käytön rajoittamisen tuomat haasteet). Luonnollisesti nämä aiheuttavat koulutuksen järjestäjille kustannuksia, joiden rahoituskompensaatio on tärkeää. Lisäksi koepäivä tulee pidentämään jo ennestään kokelaiden pitkää ylioppilaskoekevättä. Uudistus huomioi varmasti jatkossa paremmin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa taito- ja taideaineiden osaamisen.

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Ehdotetut lisäykset ovat kannatettavia.

7. Muut kommentit

-

Laine-Rissanen Kati
Konneveden kunta - Sivistyslautakunta